

ТРУДОВЕ ПРАВО ТА ПРАВО СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

УДК 349.3

КРАВЦОВ Д. М.

кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри трудового права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПЕРЕРАХУНКУ ВІЙСЬКОВИХ ПЕНСІЙ

Статтю присвячено вирішенню проблемних питань права соціального забезпечення, пов'язаних з реалізацією окремими категоріями пенсіонерів права на перерахунок пенсійних виплат. Зокрема, у статті порушуються питання підстав та умов перерахунку пенсій особам, що мають на них право відповідно до Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших категорій осіб». На основі аналізу судової практики, яка із зазначених питань не характеризується одноманітністю, зроблені висновки щодо поняття «додаткові види грошового забезпечення», змісту інших видів грошового забезпечення, що дають пенсіонеру право на перерахунок пенсії і є підставою для такого перерахунку.

Ключові слова: пенсія, пенсія за вислугу років, перерахунок пенсії, додаткові види грошового забезпечення, військовослужбовці.

Правове регулювання пенсійного забезпечення осіб, які перебували на військовій службі завжди були предметом ретельної уваги з боку науковців нашої країни, зокрема, питання пенсій за вислугу років у різні роки досліджували: С. М. Прилипка, І. М. Сирота, Б. І. Сташків, С. О. Сільченко, Л. П. Шумна, О. М. Ярошенко та інші науковці, тому стан розробки цього актуального для більш ніж півмільйонної армії українських військових пенсіонерів [1] питання в пенсійному праві можна вважати задовільним. Проте запровадження пенсійної реформи та динамічні зміни в інших галузях чинного законодавства України у зв'язку з євроінтеграційним курсом нашої держави та кризові явища в економіці викликають складнощі у функціонуванні всієї системи пенсійного забезпечення громадян, а не лише громадян, звільнених із військової служби. Актуальність питання пенсійного забезпечення військовослужбовців підвищується ще й тому, що Україна, фактично перебуваючи у стані військового конфлікту, має гарантувати своїм захисникам – особам, що, ризикуючи своїм здоров'ям та життям, захищають наші кордони, прозоре і зрозуміле пенсійне законодавство та достойний рівень пенсійних виплат. Але незважаючи на запроваджені керівництвом держави заходи, спрямовані на жорстку економію коштів та оптимізацію витрат Пенсійного фонду України, економічні проблеми держави, що тягнуть за собою інфляційні процеси, не дозволяють на належному рівні налагодити функціонування пенсійного забезпечення військових пенсіонерів. І справа навіть не в розмірі пенсійних виплат, а в складнощах, з якими стикаються колишні військові при призначенні,

обчисленні та перерахунку пенсій. Зокрема, є проблеми з тлумаченням норм Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших категорій осіб» від 9 квітня 1992 р. [2] у частині перерахунку військових пенсій. Неоднозначне застосування судами різних ланок положень цього закону призводить до порушення конституційних прав громадян.

Метою цього дослідження є розробка єдиних підходів до тлумачення окремих питань Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших категорій осіб» від 9 квітня 1992 р., зокрема питання змісту поняття «додаткові види грошового забезпечення», які є підставою для перерахунку пенсій.

Пенсії військовослужбовцям є одним з видів спеціальних пенсій, що призначають і виплачують за окремим Законом України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших категорій осіб» від 9 квітня 1992 р. Україна, як соціальна держава, гарантує гідне пенсійне забезпечення своїх громадян, у тому числі осіб, які перебували на військовій службі, службі в органах внутрішніх справ, державній пожежній охороні, Державній службі спеціального зв'язку та захисту інформації України, органах і підрозділах цивільного захисту, податковій міліції та Державній кримінально-виконавчій службі України, шляхом встановлення їм пенсій не нижче прожиткового мінімуму, визначеного законом, перерахунку призначених пенсій у зв'язку із збільшенням рівня грошового забезпечення, наданням передбачених законодавством державних соціальних гарантій, вжиттям на державному рівні заходів, спрямованих на їх соціальний захист.

Згідно зі ст. 43 Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб», пенсії військовослужбовцям обчислюються з розміру грошового забезпечення, враховуючи відповідні оклади за посадою, військовим званням, процентну надбавку за вислугу років, щомісячні додаткові види грошового забезпечення (надбавки, доплати, підвищення) та премії в розмірах, установлених законодавством, та у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Частина 3 ст. 63 згаданого Закону встановлює, що всі призначені за цим Законом пенсії підлягають перерахунку у зв'язку зі зміною розміру хоча б одного з видів грошового забезпечення відповідних категорій військовослужбовців, осіб, які мають право на пенсію за цим Законом, або у зв'язку із введенням для зазначених категорій осіб нових щомісячних додаткових видів грошового забезпечення (надбавок, доплат, підвищень) та премій у розмірах, встановлених законодавством.

Згадані в Законі види виплат військовослужбовцям, що є умовами для призначення та перерахунку пенсійних виплат, мають схожі ознаки – вони мають систематичний характер та грошову форму.

Постановою Кабінету Міністрів України від 22 вересня 2010 р. № 889 «Питання грошового забезпечення окремих категорій військовослужбовців Збройних Сил, Державної прикордонної служби внутрішніх військ Міністерства внутрішніх справ та осіб начальницького складу органів і підрозділів цивільного захисту Державної служби з надзвичайних ситуацій» [3] встановлена щомісячна додаткова грошова винагорода в розмірі, що не перевищує місячне грошове забезпечення.

Таким чином, Кабінет Міністрів України встановив для окремих категорій військовослужбовців ще один вид грошових виплат, що не був згаданий у Законі як

виплата, що враховується при призначенні та перерахунку пенсії – щомісячна додаткова грошова винагорода.

Перерахунок раніше призначених пенсій військовослужбовців проводиться згідно з Постановою Кабінету Міністрів України від 13 лютого 2008 р. № 45 «Про затвердження Порядку проведення перерахунку пенсій, призначених відповідно до Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб»» [4]. Згідно з п. 5 Порядку проведення перерахунку пенсій, призначених відповідно до Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» винагороди не враховуються для перерахунку пенсій, призначених відповідно до цього Закону.

Проте ця додаткова грошова винагорода цілком відповідає вищезгаданім критеріям, необхідним для призначення та перерахунку пенсій – грошова форма та систематичність виплати. Отже, збільшення розміру видів грошового забезпечення, що мають щомісячний характер, є підставою для проведення перерахунку пенсій військовослужбовцям за відповідною посадою. Ознаки цієї виплати цілком відповідають ознакам додаткових видів грошового забезпечення військовослужбовців: надбавок, доплат, підвищень, зміна або введення нових видів яких є підставою для перерахунку пенсії.

Незважаючи на вищевказане, окремі адміністративні суди, що розглядають справи з визнання протиправною бездіяльності головних управлінь Пенсійного фонду України та здійснення перерахунку та виплати недоплачених сум пенсії, посилаючись на формальні обставини, відмовляють позивачам у задоволенні позовів.

Так, 25 лютого 2014 р. Вінницьким апеляційним адміністративним судом було скасовано рішення суду першої інстанції (справа № 127/27553/13-а [5]) до Головного управління Пенсійного фонду України у Вінницькій області про перерахунок пенсії у зв'язку з прийняттям рішення Кабінетом Міністрів України про введення нового додаткового виду грошового забезпечення для військовослужбовців. Пізніше (17 квітня 2014 р.) це рішення було залишено в силі Вищим адміністративним судом України [6]. У мотивувальній частині рішення суд посилався на те, що «винагорода», як щомісячний додатковий вид грошового забезпечення прямо не зазначений ані у ст. 63 Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб», ані у п. 1 Порядку проведення перерахунку пенсій, призначених відповідно до Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» [4].

Разом з тим, адміністративні суди приймали і прямо протилежні рішення, задовольняючи позовні вимоги пенсіонерів. Так, по справі № К/9991/87092/11 від 18 липня 2013 р. [7] Вищим адміністративним судом України було залишено без задоволення касаційну скаргу Головного управління Пенсійного фонду України у Донецькій області, а постанову Донецького апеляційного адміністративного суду від 27 жовтня 2011 р. у справі № 2а-5293/11/0519 – без змін. Суд у даному випадку дійшов висновку щодо наявності підстав для перерахунку пенсії позивачу як військовослужбовцю, який отримував зазначену у Постанові Кабінету Міністрів України від 22 вересня 2010 р. № 889 [3] винагороду.

Такого ж висновку дійшов Вищий адміністративний суд України, відмовляючи у відкритті касаційного провадження за касаційною скаргою Головного управління

Пенсійного фонду України у Запорізькій області на рішення першої та апеляційної інстанцій, якими було задоволено позов про перерахунок пенсії у зв'язку з введенням Постановою № 889 щомісячної додаткової грошової винагороди військовослужбовцям. При цьому в ухвалі Вищого адміністративного суду України від 10 лютого 2014 р. (справа № К/800/6425/14) зазначалося, що задоволення таких позовів військових пенсіонерів відповідає усталеній практиці Вищого адміністративного суду України у цій категорії справ [8].

У зв'язку з неоднозначністю застосування положень Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших категорій осіб» від 9 квітня 1992 р., за конституційним зверненням громадянина С., в Конституційному Суді України на розгляді перебуває справа про офіційне тлумачення положень першого речення ч. 3 ст. 63 вищезгаданого закону.

Висновок. Вважаємо, що вищезазначені аргументи мають лягти в основу рішення Конституційного Суду України, зокрема наголошуємо, що: перелік нових щомісячних додаткових видів грошового забезпечення, що згадується в Законі України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших категорій осіб» від 9 квітня 1992 р. – надбавки, доплати, підвищення, не є вичерпним. У нормах згаданих статей Закону законодавець наводить лише приклади таких щомісячних додаткових видів грошового забезпечення, не обмежуючи права правозастосувачів на розширене тлумачення цього терміну. Отже, до цього переліку щомісячних додаткових видів грошового забезпечення, крім надбавок, доплат, підвищень, можуть входити і будь-які інші додаткові види грошового забезпечення, зокрема і щомісячна додаткова грошова винагорода, якщо вони є систематичними (щомісячними) та мають грошову форму.

ЛІТЕРАТУРА

- 1 Розподіл пенсіонерів по категоріях та розмірах призначених пенсій (станом на 01.01.2014) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pfu.gov.ua/pfu/doccatalog/document?id=218389>.
2. Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших категорій осіб : Закон України від 09.04.1992 р. №2262-XII // Відом. Верхов. Ради України. – 1992. – №29. – Ст. 399.
3. Питання грошового забезпечення окремих категорій військовослужбовців Збройних Сил, Державної прикордонної служби внутрішніх військ Міністерства внутрішніх справ та осіб начальницького складу органів і підрозділів цивільного захисту Державної служби з надзвичайних ситуацій : Постанова Каб. Міністрів України від 22.09.2010 р. №889 // Офіц. вісн. України. – 2010. – №74. – Ст. 2632.
4. Про затвердження Порядку проведення перерахунку пенсій, призначених відповідно до Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» : Постанова Каб. Міністрів України від 13.02.2008 р. №45 // Офіц. вісн. України. – 2008. – №12. – Ст. 301.
5. Постанова Вінницького міського суду Вінницької області у справі № 127/27553/13-а від 28.01.2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pravoscope.com/act-postanova-127-27553-13-a-vengrin-o-o-28-01-2014-priznachennya-pereraxunku-ta-zdijsnennya-straxovix-v-s>.

6. Ухвала Вишого адміністративного суду України у справі № 127/27553/13-а від 17.04.2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.google.com.ua/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CB4QFjAA&url=http%3A%2F%2Fvaas.gov.ua%2Ffiles%2Ffile%2FDocs%2Fviddil%2520uzagalnennya%2Fbez_zmin%2F127_27553_13-%25D0%25B0\(%25D0%259A_800_13008_14\).doc&ei=Rb9DVPj4DvSv7AaCoYDgAg&usg=AFQjCNH6lcayUHd2Hz7-4T59saQo-N8Agg&bvm=bv.77880786,d.ZGU&cad=rja](http://www.google.com.ua/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CB4QFjAA&url=http%3A%2F%2Fvaas.gov.ua%2Ffiles%2Ffile%2FDocs%2Fviddil%2520uzagalnennya%2Fbez_zmin%2F127_27553_13-%25D0%25B0(%25D0%259A_800_13008_14).doc&ei=Rb9DVPj4DvSv7AaCoYDgAg&usg=AFQjCNH6lcayUHd2Hz7-4T59saQo-N8Agg&bvm=bv.77880786,d.ZGU&cad=rja).
7. Ухвала Вишого адміністративного суду України у справі № К/9991/87092/11 від 18.07.2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pravoscope.com/act-uxvala-sudu-k-9991-87092-11-s-blazhivska-n-ye-18-07-2013-priznachennya-pereraxunku-ta-zdijsnennya-st-s>.
8. Ухвала Вишого адміністративного суду України у справі № К/800/6425/14 від 10.02.2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pravoscope.com/act-uxvala-sudu-335-8844-13-a-chalij-s-ya-10-02-2014-ne-viznachenno-s>.

REFERENCES

1. Rozpodil pensioneriv po katehoriiah ta rozmirakh pryznachenykh pensii (stanom na 01.01.2014) (Distribution of pensioners by categories and scale of pensions (as of 01/01/2014)), [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.pfu.gov.ua/pfu/doccatalog/document?id=218389>.
2. Pro pensiine zabezpechennia osib, zvilnenykh z viiskovoi sluzhby, ta deiakykh inshykh katehorii osib : Zakon Ukrainy vid 09.04.1992, No. 2262-XII (On pensions for persons discharged from military service and for certain other categories of persons / Law of Ukraine dated by 09.04.1992 p. № 2262-XII) // *Vidom. Verkhov. Rady Ukrainy*, 1992, No. 29, p. 399.
3. Pytannia hroshovoho zabezpechennia okremykh katehorii viiskovosluzhbovtziv Zbroinykh Syl, Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby vnutrishnykh viisk Ministerstva vnutrishnykh sprav ta osib nachalnytskoho skladu orhaniv i pidrozdiliv tsyvilnoho zakhystu Derzhavnoi sluzhby z nadzvychainykh sytuatsii : Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 22.09.2010 No. 889 (The issue of cash cover of certain categories of the Armed Forces and the State Border Service, troops of the Ministry of Interior and commanders of bodies and departments of Civil Protection of the State Emergency Services / Act of Ministers of Ukraine of 22.09.2010 p. № 889) // *Ofts. visn. Ukrainy*, 2010, No. 74, p. 2632.
4. Pro zatverdzhennia Poriadku provedennia pererakhunku pensii, pryznachenykh vidpovidno do Zakonu Ukrainy «Pro pensiine zabezpechennia osib, zvilnenykh z viiskovoi sluzhby, ta deiakykh inshykh osib» : Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 13.02.2008 No. 45 (On adoption of the order of pensions conversion granted under the Law of Ukraine «On pensions for persons discharged from military service, and some others persons» / Act of Cabinet of Ministers of Ukraine dated by 13.02.2008 p. № 45) // *Ofts. visn. Ukrainy*, 2008, No. 12, p. 301.
5. Postanova Vinnytskoho miskoho sudu Vinnytskoi oblasti u spravi # 127/27553/13-a vid 28.01.2014 (Resolution of Vinnytsia region municipal court in case number 127/27553/13-a dated by 28.01.2014), [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://pravoscope.com/act-postanova-127-27553-13-a-vengrin-o-o-28-01-2014-priznachennya-pereraxunku-ta-zdijsnennya-straxovix-v-s>.
6. Ukhvala Vyshchoho administratyvnoho sudu Ukrainy u spravi No. 127/27553/13-a vid 17.04.2014 2014 (The decision of the Supreme Administrative Court of Ukraine in the case № 127/27 553 / 13-a dated by 04.17.2014 p.) [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: [http://www.google.com.ua/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CB4QFjAA&url=http%3A%2F%2Fvaas.gov.ua%2Ffiles%2Ffile%2FDocs%2Fviddil%2520uzagalnennya%2Fbez_zmin%2F127_27553_13-%25D0%25B0\(%25D0%259A_800_13008_14\).doc&ei=Rb9DVPj4DvSv7AaCoYDgAg&usg=AFQjCNH6lcayUHd2Hz7-4T59saQo-N8Agg&bvm=bv.77880786,d.ZGU&cad=rja](http://www.google.com.ua/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CB4QFjAA&url=http%3A%2F%2Fvaas.gov.ua%2Ffiles%2Ffile%2FDocs%2Fviddil%2520uzagalnennya%2Fbez_zmin%2F127_27553_13-%25D0%25B0(%25D0%259A_800_13008_14).doc&ei=Rb9DVPj4DvSv7AaCoYDgAg&usg=AFQjCNH6lcayUHd2Hz7-4T59saQo-N8Agg&bvm=bv.77880786,d.ZGU&cad=rja).

7. Ukhvala Vyshchoho administratyvnoho sudu Ukrainy u spravi No. K/9991/87092/11 vid 18.07.2013 (The decision of the Supreme Administrative Court of Ukraine in the case № 127/27 553 / 13a dated by 04.17.2014 p.) [*Elektronnyi resurs*]. – Rezhym dostupu: <http://pravoscope.com/act-uxvala-sudu-k-9991-87092-11-s-blazhivska-n-ye-18-07-2013-priznachennya-pereraxunkuta-zdijsnennya-st-s>.
8. Ukhvala Vyshchoho administratyvnoho sudu Ukrainy u spravi No. K/800/6425/14 vid 10.02.2014 (The decision of the Supreme Administrative Court of Ukraine in the case No. K/800/6425/14 dated by 10.02.2014) [*Elektronnyi resurs*]. – Rezhym dostupu: <http://pravoscope.com/act-uxvala-sudu-335-8844-13-a-chalij-s-ya-10-02-2014-ne-viznachenno-s>.

КРАВЦОВ Д. М.

НЕКОТОРЫЕ ПРОБЛЕМЫ ПРАВОВОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ ПЕРЕРАСЧЕТА ВОЕННЫХ ПЕНСИЙ

Статья посвящена разрешению проблемных вопросов права социального обеспечения, связанных с реализацией отдельными категориями пенсионеров права на перерасчет пенсионных выплат. В частности, в статье поднимаются вопросы оснований и условий перерасчета пенсий лицам, которые имеют на них право в соответствии с Законом Украины «О пенсионном обеспечении лиц, уволенных с воинской службы, и некоторых других лиц». На основе анализа судебной практики, которая в обозначенных вопросах не отличается единообразием, сделаны выводы относительно понятия «дополнительные виды денежного обеспечения», содержания других видов денежного обеспечения, которые дают пенсионеру право на перерасчет пенсии и являются основанием для такого перерасчета.

Ключевые слова: пенсия, пенсия по выслуге лет, перерасчет пенсии, дополнительные виды денежного обеспечения, военнослужащие.

KRAVTSOV D. M.

SOME ISSUES OF LEGAL REGULATION OF MILITARY PENSIONS RECALCULATING

Problem setting. *The objective of this research is to resolve some legal regulation problems of pensions provision to persons entitled to them under the Act of Ukraine «On Pension Provision of Military Men, Persons of Senior Staff and the Ranks of Bodies of Domestic Affairs and Some Other Persons» of April 9, 1992. The need for research relates to ambiguous interpretation by the courts of all levels some of its provisions, which leads to a violation of constitutional rights of citizens. In particular, the object of the research is the need to define the concept of «additional kinds of financial provision», which are the grounds for recalculation of pensions.*

Analysis of recent researches and publications. *Legal regulation of pensions provision to persons who were on the military service and some other persons have always been the subject of thorough attention from scientists of our country, in particular, the pension for years of service in different years studied: S. M. Prilipko, I. M. Sirota, B. I. Stashkiv, S. O. Silchenko, L. P. Shumna, O. M. Yaroshenko and other scientists.*

Target of research. *Despite the fact that the issue of pension provision to military men and some other persons who are entitled to a pension for years of service at the level of Legal Act in Ukraine was decided more than twenty years ago, there is presently ambiguity in the interpretation of some of its provisions. The purpose of this study is to develop a common approach to the interpretation of the Act of Ukraine «On Pension Provision of Military Men, Persons of Senior Staff and the Ranks of Bodies of Domestic Affairs and Some Other Persons», in particular, the meaning of the concept «additional kinds of financial provision», which are the grounds for recalculation of pensions.*

Article's main body. *In this study, the author analysis the current law and judicial practice on the appointment and recalculation of military pensions, and others, provided by the Act of Ukraine «On Pension Provision of Military Men, Persons of Senior Staff and the Ranks of Bodies of Domestic Affairs and Some Other Persons».*

Conclusions and prospects for the development. *The article conclusions on the concept of «additional kinds of financial provision», content of other kinds of financial provision, which entitle a pensioner to recalculate a pension and is the ground for such recalculation. In particular, specified that the list of referred to in the legislation possible new monthly additional kinds of financial provision – allowances, bonuses, promotion, is not exhaustive. Legislator gives only examples of these kinds of additional monthly allowance in the terms of the Act, without limiting the rights of appliers of such right on expended interpretation of the term. An important conclusion is that the list of additional monthly financial provisions, except allowances, bonuses, promotions, may include any other additional kinds of financial provision if they are systematic (monthly) and have the monetary form.*

Key words: *pension, pension for years of service, recalculation of pension, additional kinds of financial provision, military men.*

Кравцов Д. М. Окремі питання правового регулювання перерахунку військових пенсій [Електронний ресурс] / Д. М. Кравцов // Право та інноваційне суспільство : електронне видання. – 2014. – Вип. 2. – Режим доступу: <http://apir.org.ua/wp-content/uploads/2014/11/Kravtsov.pdf>